

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

בפניי : כבוד השופטת, סגנית הנשיא אלה מירז

המנוח : מר פלוני ז"ל

התובעת : הבת
ע"י ב"כ עו"ד אילן גולדנברג

נ ג ד

הנתבע : האחין
ע"י ב"כ עו"ד גדלי סולן

פ ס ק ז י נ

מבוא

1. בפני בית המשפט תביעת בתו של המנוח לביטול צו קיום צוואה מתוקף סעיף 72(א) לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 (להלן – "חוק הירושה").
2. המנוח, יליד 1931 הלך לעולמו ביום 00.00.2016, כשהוא גרוש, והניח אחריו צוואה לפיה בן-אחיו, הוא הנתבע דנן, יירש את מלוא עזבונו. כמו כן, המנוח הצהיר בצוואתו באופן מפורש, שהוא מדיר את בתו – התובעת – מלרשת את עזבונו.
3. ביום 30.1.2017 ניתן על ידי כב' הרשם לענייני ירושה בחיפה, צו לקיום צוואת המנוח מיום 3.12.2015, ומתוקפו זכה הנתבע במלוא עזבונו המנוח. ביום 27.7.2017 הגישה התובעת תביעתה כאמור, ובה עותרת לבטל את צו קיום הצוואה כאמור, והן לבטל את הצוואה מתוקף שתי עילות שבדין: השפעה בלתי הוגנת מתוקף סעיף 30(א) לחוק הירושה, ומעורבות מצד הנתבע בעריכת הצוואה מתוקף סעיף 35 לחוק הירושה. הנתבע כופר בטענות התובעת.

העובדות שאינן שנויות במחלוקת

4. המנוח נולד בשנת 1931 בעיר חאלב בסוריה. גם הנתבע, אחיינו, נולד בחאלב בשנת 1943. המנוח עלה ארצה כנער בשנת 1946 והצטרף לשורות האצ"ל. בשנות ה-50 התגורר המנוח יחד עם הורי הנתבע (שהם אחיו וגיסתו של המנוח) בדירתם ב [...]. בשנת 1957 רכשו הוריו של המשיב דירה ברח' [...] בחיפה, והמנוח רכש באותו הבניין את הדירה שמעל. בשנת 1961 נישא המנוח לאמה של התובעת, אך בני הזוג נפרדו לאחר זמן קצר והתגרשו. לאחר גירושיו, המנוח חי כל חייו בגפו ללא בת זוג.
5. בשנת 1973, הוריו של הנתבע עברו להתגורר ברח' [...] בחיפה, והנתבע בדירתו ברח' [...] בשנת 1979 עבר המנוח להתגורר בדירתו ברח' [...] בחיפה, בה התגורר כל שארית חייו. דירת המנוח היתה מרוחקת 30 מ' מדירת הנתבע וכ- 300 מ' מדירת הורי הנתבע. בשנת 2009 הנתבע עבר להתגורר בדירת הוריו, והמנוח הוסיף להתגורר בדירתו.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

צוואת המנוח

6. הצוואה היא צוואה בפני רשות בהתאם לסעיף 22 לחוק הירושה, ונערכה בפני עו"ד נוטריון מר שמואל אלקלעי (להלן – "הצוואה"). הצוואה והאישור הנוטריוני נחתמו ביום 3.12.2015. הצוואה הופקדה אצל הרשם לענייני ירושה בחיפה ביום 6.12.2015 על ידי המנוח לפי הוראות חוק הירושה. בראש האישור הנוטריוני מופיע המספר הסידורי והן ציון שכ"ט שנגבה על פי דין.
7. בהתאם לסעיף 1 לצוואה, המנוח מצווה את כל רכושו מכל סוג לנתבע, ללא יוצא מן הכלל ובכלל זאת את דירתו. בסעיף 2 לצוואה נוקב המנוח בהוראת יורש-אחר-יורש, ומצווה שבמידה והנתבע לא יהיה בין החיים במועד פטירת המנוח, ירשו את עזבונו של המנוח ילדיו של הנתבע בחלקים שווים.
8. כמו כן, בסעיף 3 לצוואה, ציין המנוח בזו הלשון:

"לבתי [הבת] איני מוריש דבר כי זו התנערה ממני והתנהגה כלפי באופן בלתי ראוי, בלשון המעטה, ולדבר זה היה אף ביטוי בצוואתי הקודמת מ- 1.5.1986 שהפקדתי בבית המשפט המחוזי בחיפה ב- 1.5.1986."

הצוואה בכתב יד

9. כפי שציין המנוח בצוואה, ביום 1.5.1986 ערך המנוח צוואה בכתב ידו (נס' ט' לתצהיר הנתבע מב/4) בהתאם לסעיף 19 לחוק הירושה. גם בצוואה זו, שקדמה בכ – 30 שנה לצוואה בענייננו, ציווה המנוח מלוא עזבונו לנתבע, לרבות דירתו ורכבו. גם מצוואתו זו בחר המנוח להדיר באופן מפורש את בתו התובעת, בזו הלשון: "מאחר ורצוני הוא שבתי [הבת] לבית [...] לא תירש את רכושי או כל חלק ממנו, הנני מצוואה בזאת להוריש לה מתוך עזבוני סך 1 שקל חדש (אחד שקל חדש בלבד)".
- באותו יום, 1.5.1986, התייצב המנוח בבית המשפט המחוזי בחיפה, מסר את הצוואה לידי הפקיד/ה וקיבל לידי אישור (שם, נס' ט'1).

10. תמצית טענות התובעת

- א. בנוגע לעילות ביטול צו קיום הצוואה מתוקף סעיף 72 לחוק הירושה, טוענת התובעת טענה יחידה, ולפיה לא נמסרה לה הודעה על הגשת הבקשה לצו קיום הצוואה ולא העתק הצוואה. על ההליך נודע לה באקראי בסמוך להגשת התביעה.
- ב. התובעת מוסיפה שסבלה מבעיות בריאות מורכבות, בעטיין השתתתה בהגשת תביעתה (תצהירה סומן מת/2). כסימוכין צרפה לתצהירה זה, סיכום מטעם המכון [...] – מרכז [...] לשיקום (להלן – "מרכז [...]"), ממנו עולה שהתובעת התחילה תכנית טיפול נוירופסיכולוגית במקום, החל מחודש 4/2017. במקום זכתה לטיפולים פסיכולוגיים, קוגניטיביים וקבוצתיים. עוד עולה מהמסמך שהתובעת התמודדה לכאורה בין השאר עם האבל על מות אביה.
- ג. לגופו של עניין, עותרת המבקשת לביטול הצוואה מפאת השפעה בלתי הוגנת מתוקף סעיף 30(א) לחוק הירושה, ומפאת מעורבות הנתבע בעריכת הצוואה מתוקף סעיף 35 לחוק.
- ד. בעוד היא יורשת של אביה המנוח על פי דין, כבתו, הנתבע אינו זכאי לחלק בעזבונו המנוח.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

- ה. במועד עריכת הצוואה, היה המנוח בן 85, מצבו הבריאותי היה "גרוע" וסיעודי והוא סבל מירידה קוגניטיבית "משמעותית ביותר". טרם מועד החתימה אושפז בבית"ח רמב"ם ולאחריו שהה לצורך שיקום בבית"ח "פלימן", ומשם הועבר למרכז גריאטרי ב[...]. המנוח סבל מבעיות בריאות רבות.
- ו. התובעת היא שליוותה וסעדה את אביה, עד ש"קרסה ונקלעה למצוקה עקב העומס הטיפולי ובעיותיה הרפואיות והנפשיות האישיות". לראיה, הגישה עבור המנוח בקשה להעסקת עובד זר (בתצהירה מת/2) וצרפה העתק לכאורה מהבקשה האמורה. עוד צרפה לתצהירה (מת/1) דו"ח סוציאלי שנערך בעת שהות המנוח בבית"ח "פלימן". התובעת מפנה לציון על גבי הדו"ח : "משפחה תומכת הדואגת לצרכיו".
- ז. לטענתה, קרבה זו בינה לבין אביה המנוח היתה לצנינים בעיני הנתבע ומשפחתו.
- ח. לדבריה המנוח הוחתם על הצוואה בביתו ע"י נוטריון שהובא לדירה, לאחר שקיבל את הפרטים מהנתבע או מי מטעמו מבעוד מועד, והחתים את המנוח על צוואה מהמוכן.
- ט. המשיב ובני משפחתו ניצלו את מצוקת המנוח, את חולשתו וחולשת התובעת, בודדו אותו מיתר בני המשפחה, הפעילו עליו לחץ ושטיפת מוח והשפעה בלתי הוגנת, ותוך מעורבות שלא כדין הביאו אותו לחתום על צוואה שאינה משקפת רצונו.
- י. המנוח הובא לדירתו בקומה ה- 5 לאחר ששוחרר מהמרכז הגריאטרי ב[...]. ושהה בה מספר ימים שלאחריהם אושפז בבית אבות סיעודי "[...]", שם נפטר זמן לא רב לאחר מכן. נסיבות אלה מלמדות על הפעלת הלחץ על המנוח. הנתבע, הוא שהכתיב את תוכן הצוואה.
- יא. בתצהירה (מת/2) מוסיפה התובעת ששחרורו של המנוח מהמרכז הגריאטרי ב[...]. היתה בניגוד להמלצת הרופאים, מן הטעם שטרם התקבלו תשובות לבדיקות תרבות חשבויות. אך בלחץ הנתבע ומשפחתו חתם המנוח על ויתור כלפי המרכז הגריאטרי ויצא לביתו. עוד מוסיפה (מת/2) שבן הנתבע הצהיר בפני "חברה קדישא" שלמנוח אין קשר עם ילדיו, והם האפוטרופסים שלו.
- יב. בצוואה נפלו פגמים צורניים, הואיל והנוטריון פעל שלא בהתאם לתקנות הנוטריונים, התשל"ז-1977 : המנוח לא הזדהה באמצעות ת"ז מקורית - שמצויה בדידה של התובעת.

11. תמצית טענות הנתבע

- א. התובענה לוקה בשיהוי ודינה להדחות. התובעת לא העלתה הצדקה לשיהוי, ולא ציינה מתי נודע לה על מתן הצו.
- ב. לגופו של עניין, וכפי שצוין לעיל, המנוח התגורר כל חייו בשכונת להוריו של הנתבע ולנתבע עצמו, ויחסיו עם המנוח היו קרובים וחמים.
- ג. לאחר גירושיו, למנוח לא היתה בת זוג, והנתבע ומשפחתו היו משפחתו הקרובה. אביו של הנתבע (הוא אחיו של המנוח) נפטר בשנת 2005, והמנוח והנתבע היו נפגשים על בסיס יום-יומי. המנוח היה מתארח בבית הנתבע ומשפחתו לארוחות שישי וארוחות חג. קשרי המנוח עם משפחת הנתבע היו חמים והוא היה מצטרף אליהם לאירועים, מפגשים וטיולים.
- ד. הנתבע ומשפחתו הם שליוו את המנוח לשלל האשפוזים וההליכים הרפואיים שעבר במהלך התקופה האחרונה לחייו. אשתו של הנתבע סייעה למנוח ברכישת התרופות וסידור התרופות, ובתיאום תורים לרופא המשפחה ולמומחים.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

- ה. המנוח היה צלול עד יום מותו. הנתבע מעולם לא בודד אותו או השפיע עליו בכל דרך. הוא לא תיאר עם הנוטריון את הגעתו לבית המנוח ולא היה מעורב בעריכת הצוואה. לא הוא ולא בני משפחתו לקחו חלק בעשייתה בשום אופן.
- ו. לאורך שנים ארוכות היה נתק בין המנוח לבין התובעת. היה ניסיון לחידוש הקשר ביניהם ביוזמת אשתו של הנתבע, שבקשה לשכנע את המנוח לחדש את הקשר. ניסיונות אלה הצליחו באופן חלקי בלבד. הנתבע שמע מפי המנוח, שהתובעת נהגה כלפיו בצורה מחפירה. מספר מפי המנוח על שני אירועים מרכזיים ביחסיו העכורים עם בתו.
- ז. מקרה הפסיכיאטר - בשנת 1985 לערך התובעת הזמינה את המנוח לבית קפה, שם הופתע המנוח למצוא פסיכיאטר שהתובעת הביאה עמה, שהחל שואל את המנוח שאלות. המנוח חש שהתובעת טמנה לו פח, אמר לתובעת את שעל ליבו ועזב את המקום.
- ח. המקרה השני היה העימות במרכז הגריאטרי - הנתבע מציין עוד מפי המנוח שבעת שהותו במרכז הגריאטרי ב...[לאחר ששוחרר מביה"ח "פלימן"] בחודש 11/2015, התובעת בקשה ממנו שיעזוב את המרכז הגריאטרי ויעבור להתגורר עמה, ובלבד שיעביר את נכסיו על שמה. ביום 30.11.15, לאחר שסירב לבקשתה, התובעת זנחה את המנוח באמצע הרחוב, ישוב על כסא הגלגלים, בסמוך למרכז הגריאטרי. בניו של הנתבע הגיעו למקום, ולקחו את המנוח לדירתו. ממועד זה, התובעת לא היתה בקשר עם המנוח עד לפטירתו.
- ט. לאחר העימות במרכז הגריאטרי ביקש המנוח שהנתבע ומשפחתו ידאגו לענייניו הכספיים, וביום 3.12.15, במועד עריכת הצוואה, המנוח חתם גם על יפוי כוח נוטריוני לטובת הנתבע, אשתו וילדיו (נסי' ח' לתצהיר הנתבע מב/4).
- י. ביום 4.12.15 המנוח נכנס לבית אבות "[...]", ובחודש יולי 2016 שב לדירתו. ביום 1.11.16 שב ל"בית האבות", עד שהלך לעולמו ביום 00.00.16.
- יא. התובעת לא הגיעה להלווית אביה. הנתבע הוא שדאג לסידורי הקבורה, ושילם עבור התקנת המצבה. התובעת מעולם לא טיפלה או סעדה את המנוח, גם כשלא היו בנתק.

דיון והכרעה

ביטול צו קיום צוואה מתוקף סעיף 72(א) לחוק הירושה – הבסיס המשפטי

12. צוין לא אחת שביטול צו ירושה על בסיס הוראות סעיף 72(א) לחוק הירושה, היא דרך תחתית אשר רק המעטים יזכו לראות את סופה. צו קיום צוואה, כמו צו ירושה, הוא בבחינת פסק דין היפה כלפי כולי עלמא. ביטולו או שינויו יהיו אפוא בבחינת חריג. כך, בלשונה של כבוד השופטת (כתוארה אז) דורית ביניש:
- "סעיף זה מאפשר אמנם לבית המשפט לחרוג מכלל סופיות הדיון, אולם בו בזמן הוא מעניק לבית המשפט שיקול-דעת שלא להזדקק לבקשות התיקון או הביטול שנועדו לשנות צו קודם, מהטעמים המנויים בו" (ע"א 5640/92 י' אלוני ואח' נ' באומן, פ"ד מט(5) 373, ס' 8 לפסה"ד; ר' עוד ע"א 4440/91 טורנר נ' טורנר, פ"ד מז(2) 436; וגם ע"א 601/88 רודה נ' שרייבר, פ"ד מז(2) 441; ור' גם רע"א 8920/08 גנאיים אנעאם חמזה נ' האפוטרופוס הכללי, "נבו", מיום 13.5.2010, ס' 6 לפסה"ד).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

נפנה אפוא ללשון סעיף 72(א):

"נתן רשם לענייני ירושה או בית משפט צו ירושה או צו קיום, רשאי כל אחד מהם, לגבי צווים שנתן, לפי בקשת מעוניין בדבר, לתקנם או לבטלם על סמך עובדות או טענות שלא היו בפניו בזמן מתן הצו; ואולם ראה רשם לענייני ירושה שלא להיזקק לעובדה או לטענה שהמבקש יכול היה להביאה לפני מתן הצו, או שיכול היה להביאה לאחר מכן ולא עשה כן בהזדמנות הסבירה הראשונה, יעביר את הבקשה לבית המשפט".

13. לשון החוק מעמידה אפוא שני תנאים מצטברים לקיום דיון בביטולו של צו ירושה או צו קיום צוואה :

הראשון - קיומן של "עובדות או טענות שלא היו בפניו בזמן מתן הצו"; השני - הוא שאלת השיהוי כאמור.

14. שאלת השיהוי - כרוכה אפוא בהפעלת סמכותו של בית המשפט מתוקף סעיף 72(א), והיא עולה מאליה נוכח

הוראות חוק הירושה הנוגעות להגשת התנגדות לצו ירושה, או צו לקיום צוואה, שהיא בבחינת האכסניה

לטענות כלפי הצווים האמורים, ונדרשת להתקיים במסגרת סד הזמנים הנתון להתנגדות כאמור (ר' שוחט,

פינברג ופלומין - "דיני ירושה ועיזבון", תשע"ד-2014, ע' 199 והאסמכתאות שם).

15. שני אדנים אלה המונחים בבסיס סעיף 72(א) - קיומן של "עובדות או טענות" שלא היו בפני הרשם לענייני

ירושה בעת מתן הצו, והעדר שיהוי - הניבו עקרונות ומבחנים אותם פיתחה הפסיקה להפעלת שיקול הדעת

של בית המשפט בבואו לבחון ביטולו של צו. נבקש לרכז ולמנות מבחנים ועקרונות אלה:

א. הצבת מידת השיהוי לעומת משקלה הלכאורי, טיבה וטבעה של העובדה או הטענה החדשה.

ב. בחינת טיבו של הצידוק אותו הציג המבקש לביטולו של צו, עד כמה מתיישב עם נסיבות העניין, ואף

השכל הישר וההיגיון הבסיסי על פיו נוהגים בני אדם.

ג. הדגש הוא על טיבו של הצידוק, להבדיל ממידת השיהוי, וככל שימצא בו ממש, יש בכוחו לרפא מידה

ניכרת של שיהוי. מנגד, ככל שהשיהוי ארוך יותר, כך גדל נטל השכנוע שעל המבקש להצדיקו. שיהוי

במידה ארוכה באופן חריג, הוא בבחינת בלתי סביר בעליל ויהווה מחסום מפני מעשה ביטול צו.

ד. יש לבחון האם השיהוי עצמו, להבדיל מהצידוק שבבסיסו, הביא לקושי בבירור עובדות המקרה.

נסיבות אלה יפעלו לרעת המבקש ביטולו של צו, וביתר שאת בנסיבות בהן השיהוי מקשה על הכופר

בביטול הצו להציג ראיות התומכות בטענותיו.

ה. בחינת הפגיעה הצפויה להתרחש על כל אחד מהצדדים ומידתה בעקבות השינוי או הביטול של הצו.

ראה בהרחבה לעניין זה:

— ע"א 210/09 נחמה חן נ' עמותות לשכת אליהו הנביא 6 של הבונים, "נבו", מיום 2.12.2010;

— עמ"ש (חי') 13757-05-10 מ' י' נ' ש' כ', "נבו", מיום 5.10.2010;

— ת"ע (טב') 22121-03-10 י.ה. נ' עז' המנוחה מ.ה. ז"ל, "נבו", מיום 11.2.2011;

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

– שוחט, פינברג ופלומין – "דיני ירושה ועיזבון", תשע"ד-2014, ע' 199-200.

השיהוי – מן הכלל אל הפרט

16. **מועד ידיעת התובעת על פטירת אביה או על צו קיום הצוואה** - בין מועד מתן צו הירושה (30.1.17) לבין מועד הגשת הבקשה לביטולו אל הרשם לענייני ירושה (27.7.17), **מפרידה כחצי שנה**. לכתחילה מדובר בשיהוי שאינו ארוך, ולעומתו מעמידה התובעת טענות כבדות משקל לבטלות הצוואה. אך הדגש הוא כאמור על טיבו של הצידוק, ובהקשר זה יש לקבוע שהתובעת מילאה פיה מים.
17. בתצהירה טענה התובעת שדבר פטירת אביה המנוח נודע לה באקראי, ושלא התפנתה להגיש התנגדות לצוואה מפאת מצבה הרפואי והנפשי. בחקירתה לא הרחיבה, ובעיקר לא ידעה להציב את טענותיה על ציר הזמן, והיא הנותנת.
- לדבריה **"ראיתי את השלט למכירה על הבית של אבא. אז החלטתי ללכת לבדוק מה קורה, לפני כן פחדתי לעשות את זה ואז הגעתי גם לבי"ח רמב"ם נודע לי אז שב 00.00.16 אבא מסר נשמתו לבורא"**.
- כשנשאלה מתי התרחשו הדברים, השיבה: **"אני לא עומדת עם תאריכון [...] יש להתחשב בעובדה שיש לי בעיות רפואיות נכה" (ע' 23, ש' 12 ואילך).**
18. בהקשר זה, נקדים אחרית לראשית ונציין שבית המשפט מוצא את גרסת ה**נתבע** מסתברת יותר, ולפיה דאג להודיע לבתה של התובעת על פטירת המנוח בסמוך לאחר פטירתו (ע' 44, ש' 9 ואילך). יתירה מכך, התובעת הודתה בפה מלא שהנתק האחרון בינה לבין אביה המנוח היא פרי **בחירתה** (ע' 22, ש' 11).
19. **מצבה הרפואי/נפשי של התובעת** - לצד המחדל להציב את טענתה על ציר הזמן, והואיל והתובעת קושרת בין השיהוי לבין מצבה הרפואי/נפשי, הרי שאת מצבה לאשורו במועדים הרלוונטיים בית המשפט יכול רק לשער. בתצהירה שתקה לעניין זה. בחקירתה חידשה שהיא מוכרת כנכה מטעם המל"ל. תחילה טענה שאינה יודעת את שיעור אחוזי הנכות, אך להערכתה - 20% (ע' 23, ש' 22). מיד אח"כ טענה שהיא מוכרת כנכה בשיעור 69% לצמיתות (ע' 24, ש' 7).
- פעם אחר פעם סירבה באופן מופגן להשיב באופן פשוט לשאלות בנאליות, וניכר היה שגרסתה מתקדמת ומתפתחת תוך כדי חקירה (ע' 23-24). לפי גרסה אחת, לא התעניינה במצב אביה מכיון ש**"פחדתי לדעת מה מצבו של אבא"** (ע' 24, ש' 15). בהמשך טענה שסבלה מ**"התמוטטות עצבים"** לאחר שבתה נולדה בשנת 1992 – כ 24 שנים לפני פטירת המנוח (ע' 25, ש' 3-9). לפי גרסה נוספת חוותה **"התמוטטות"** ביום עזיבת המנוח את המרכז הגריאטרי ביום 1.12.15 לשיטתה, אך מאשימה את הנתבע ומשפחתו בגרימתה - **"הם לא איפשרו לי לטפל בו"** לדבריה (ע' 25, ש' 19).
20. לתצהירה צרפה התובעת כזכור סיכום מטעם **"מרכז [...]"**, ובו מצוין שהתובעת התחילה תכנית טיפול נוירופסיכולוגית במקום, החל מחודש 4/2017. למקרא הדברים בית המשפט יכול להסתפק רק בלדלות פרטים חלקיים מהם עולה שהתובעת נפגעה בראשה, בעת כלשהי ובאופן כלשהו, ותו לא.
- ודוק: אין בדעתו של בית המשפט להיכנס לפרטי הפרטים של מצבה של התובעת או לפגוע בפרטיותה, בודאי שלא להביכה. מחדלה של התובעת מתבטא בכך שלא קשרה באופן כלשהו בין מצבה הנתען, בו בית המשפט אינו מזלזל, לבין השיהוי; לא עמדה על מאפיינים במצבה שמנעו ממנה לשיטתה לבצע את הפעולות

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

המתבקשות בכדי להתנגד לצוואה; יתירה מכך, לא תמכה את טענותיה בסימוכין ישירים וקונקרטיים כלשהם.

בית המשפט יכול בהחלט לראות לנגד עיניו נסיבות בהן מצבו הנפשי של אדם ממלא כל חלקה טובה בחייו ואין בידו כוחות הנפש להתמודד לצד תלאות החיים עם ענייני משפט ובירוקרטיה שדורשים את מלוא תשומת הלב. אך במישור הקונקרטי על בית המשפט להשתכנע שבכך אכן מדובר. בענייננו אפוא, התובעת לא העמידה צידוק לשיהוי.

21. אף על פי כן, יש להוסיף ולבחון סוגיית השיהוי מכל צידה. שיהוי בן כחצי שנה הוא מצער, אך אינו חריג בנוף לוח הזמנים המצוי בסכסוכי ירושה. פגיעתו באפשרות לברר את רצון המנוח במועד עריכת הצוואה או את נסיבות עריכתה, היא מוגבלת.

22. אך העיקר טמון בהשקפתו של בית המשפט על המקרה דנן, שגובשה לאחר שמיעת הצדדים ועיון בטענותיהם, שמוטב יהיה לברר את טענות התובעת לגופו של עניין ולאפשר לה לקבל יומה בבית המשפט. בית המשפט מוצא משקל רב בצורך שלא להשאיר טענות בלתי מבוררות שעלולות להוסיף טינה ולהכביד על ליבה של התובעת. בית המשפט מצפה שהתובעת תגיע להשלמה עם נסיבות חייה, לטובתה ולטובת הצדדים כולם, ונכון משום כך שלא לחסום את דרכה להשמיע טענותיה מפאת השיהוי הקונקרטי בענייננו.

סיכום ביניים

23. פתוחה אפוא הדרך לבירור טענותיה של התובעת לגופה של צוואה. בטרם ניכנס אל עובי הקורה, יניח בית המשפט נקודות מוצא לבירור המחלוקת בענייננו.

24. לאחר שמיעת הצדדים ועדיהם, יש לציין שעדותה של התובעת לא הותירה רושם חיובי על בית המשפט. תשובותיה לא הקרינו מהימנות כי אם חוסר אמון רב. גרסתה הדלה וטיעוניה המעטים שעלו מתביעתה ותצהירה לא זכו להרחבה, פירוט או ביאור. יתירה מכך, התובעת העלתה שלל גרסאות עובדתיות כעניין של מה בכך, שהתפתחו והתפתלו עד כדי סתירה מוחלטת ואמירת דבר והיפוכו.

25. ניתקל בשלל דוגמאות לכך במהלך עיון בחקירתה: לשאלה האם משפחתה היתה בקשר עם המנוח, השיבה "כן", ופנתה לפרט מדוע לא היו עמו בקשר (ע' 21, ש' 9-1); מחד גיסא טענה שהיא ניתקה את הקשר עם אביה המנוח, ומאידך גיסא הסבירה שהמנוח הוא שניתק עמה הקשר בהשפעת הנתבע ומשפחתו (ע' 22, ש' 12-5); במקום אחר הפליגה התובעת בתיאור טראומות ילדות עליהן לא התגברה והביאו לנתק מאביה מרבית חייה, אך מנגד התעקשה ש"אבל היינו בקשר נהדר. הם שרפו את כל הזכרונות שהיו לי איתו" (ע' 28, ש' 28); עוד החזיקה התובעת בנרטיב שהנתבע ומשפחתו מנעו ממנה קשר עם המנוח, אך מנגד מרחיבה בהסברים לעובדה שהיא לא ניסתה לחדש עמו את הקשר או ליזום קרבה (ע' 26, ש' 5-6).

26. חקירתה הנגדית של התובעת, לצד טענותיה הכלליות והספורות, מובילות למסקנה שהעילות באמצעותן בקשה לתקוף את הצוואה לא היו מגובשות לכתחילה, ומונחות על אמונה וספקולציה, אך לא על ראיות מעולם המעשה. נראה כי דעתה השלילית של התובעת על הנתבע ומשפחתו, על רקע יחסיה העכורים עם אביה המנוח לאורך כל חייה, היוו מניע להגשת התביעה, ולא דווקא אמונה בקיומה של עילה משפטית לביטול הצוואה.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

27. אל מול עדותה של התובעת ניצבת עדות הנתבע, שהיתה מהימנה ורצופה, וניכר שהנתבע הקפיד לומר אמת, גם אם זו אינה מתיישבת עם האינטרס שלו כבעל דין בהליך זה. מעדותו עלה קו ברור של שמירה על כבודו של המנוח ושאיפה כנה למילוי רצונו, כפי שהשתקף בצוואתו ובזו שקדמה לה. כמי שהכיר את המנוח שנים ארוכות ביותר, עוד מילדותם, וכמי שעמד עמו בקשר קרוב כל חייו, ידע הנתבע לספר באופן בלתי אמצעי על מעשיו של המנוח, רצונותיו ותחושותיו ועלה בידיו לצייר תמונה נאמנה של אורחות חייו ועל הרקע שהוביל לצוואתו.
28. גם את עדותו של הנוטריון שערך את הצוואה מצאתי מהימנה, מגובשת ועקבית, הנסמכת על עבודתו המקצועית בעריכת הצוואה ובמהלך שני ביקוריו בבית המנוח. עדותו הקרינה ניסיון רב והיצמדות לדינים הרלוונטיים.
29. הפער בין העדר המהימנות המצער שיש לייחס לגרסת התובעת, לבין האמינות המבוססת שיש לייחס לגרסת הנתבע, הוא ניכר ובולט, ויש גם בו להכריע את הכף.
30. קשה שלא להתרשם מההנחה המצערת אותה אימצה התובעת, לפיה יש לתלות כל רעה חולה השוכנת בחייה – בנתבע ומשפחתו. אין בכוונת בית המשפט לזלזל חלילה בתלואות שהחיים זימנו לתובעת.
- אך השאלה הניצבת בפנינו היא האם נפגם רצונו החופשי של המנוח בעת עריכת הצוואה, מן העילות שבדין, באופן שמביא לבטלות הצוואה. לשון אחר, עם כל ההבנה למצבה הנטען של התובעת, בין אם מצבה הפיסי או הנפשי, אין בו כשלעצמו כדי להוות שיקול בענייננו.

לגופו של עניין

הפגמים הצורניים בצוואה הנוטריונית

31. התובעת טוענת לקיומם של **שני פגמים צורניים לכאורה** – זיהוי המנוח באמצעות צילום תעודת זהות, ולא תעודת זהות מקורית; ושנית, אי-צירוף תעודת רופא לצוואה, לכאורה בניגוד להוראות הדין.
- הנוטריון** ציין בתצהירו (סומן **מב/1**), שבפגישתו הראשונה עם המנוח בביתו, יממה טרם החתימה על הצוואה, המנוח הבהיר לו שהוא השתחרר מהמרכז הגריאטרי ב[...], והניח בידיו סיכום מחלה מיום **30.11.15** (4 ימים קודם למועד הצוואה), שם צוין בין היתר – **"משתף פעולה ומודע למצבו"** (המסמך צורף וסומן **מב/2**). עוד ציין שהמנוח הזדהה בפניו באמצעות צילום תעודת-זהות, צילום רישיון נהיגה, תעודת חבר הסתדרות וכרטיס קופ"ח. המנוח ציין בפניו שתעודת הזהות שלו "נלקחה" ע"י בתו. נדון בשני הפגמים לנטענים כסדרם.

זיהוי באמצעות העתק צילומי מתעודת זהות

32. ההוראות הרלוונטיות מצויות בתקנות הנוטריונים, תשל"ז-1977 (להלן – **"תקנות הנוטריונים"**). תקנה **2(ב)** קובעת:

(ב) הוכחת הזהות היא באחת הדרכים האלה:

(1) בדיעה אישית של הנוטריון;

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

(2) בדרכון או בתעודת זהות המניחה את דעתו של הנוטריון, או בתעודה ציבורית אחרת שיש בה לדעת הנוטריון כדי לזהות את הניצב בפניו והנושאת את תצלומו.

33. לתצהיר הנתבע (מב/4) צורפו העתקים מצילום תעודת הזהות, רישיון הנהיגה, תעודת חבר הסתדרות וכרטיס קופ"ח "כללית" אותם הציג המנוח בפני הנוטריון (שם, נס' יא'3 – יא'4). נחה דעתי שמסמכים אלה הם בבחינת "כל תעודה ציבורית אחרת" המזהה את המנוח, וההוראה בודאי אינה מגבילה את אופן הזיהוי להצגת תודת זהות מקורית בלבד. ברוח זו השיב גם הנוטריון בחקירתו, ולא מצאתי בכך רבב (ע' 14, ש' 5-3; ובאופן מפורט יותר - ע' 15, ש' 22-28).

34. למעלה מן הנדרש יצוין שהתובעת הודתה שהיא שהחזיקה בתעודת הזהות של המנוח, ולא שוכנעתי שעשתה הדבר בתום לב. תשובותיה בהקשר זה התקשו לעורר אמפתיה: "היא היתה עלי מהיום שהוא אושפז הוא נתן לי לא לקחתי... לא החזרתי את תעודת הזהות כי חשבתי שהיא הלכה לאיבוד" (ע' 31, ש' 22 ואילך). סבורני שבנסיבות אלה התובעת מושתקת מלהעלות טענה זו. יתירה מכך, התובעת הודתה עוד שידעה שהמנוח מבקש את תעודת הזהות חזרה, ושבונו של הנתבע ביקש ממנה את התעודה בשם המנוח (ע' 31, ש' 1). לפיכך, דין הטענה לפגם בהקשר זה, להדחות.

אי-צירוף תעודת רופא

35. תקנה 4(ה) לתקנות הנוטריונים קובעת: (ה) לא יתן נוטריון אישור על עשיית פעולה בפניו אם המבקש לבצע את הפעולה מאושפז בבית חולים או מרותק למיטתו, כל עוד לא הוצגה בפניו תעודה רפואית לפי טופס שבתוספת הראשונה שהוצאה ביום עשיית הפעולה; התעודה הרפואית תצורף לעותק האישור שיישמר בידי הנוטריון.

36. פשיטא שבעניינינו המנוח לא היה מאושפז, שכן מעמד החתימה התקיים בביתו. אף אין כל סימוכין לכך שהמנוח היה מרותק למיטתו, והדבר אף לא נטען. האפשרות לפיה היה המנוח מרותק למיטתו נשללה עוד על ידי הנוטריון (ע' 13, ש' 10-18; ע' 16, ש' 14), ובהמשך ציין: "המסמכים מדברים בעד עצמם. מעבר לזה אין לי מה להציג. הוא לא היה מאושפז ולא מרותק למיטתו" (ע' 19, ש' 6).

37. ונזכיר עוד שבפני הנוטריון הוצג מסמך השחרור מהמרכז גריאטרי, מיום 30.11.15, שנערך ימים בודדים קודם לכן (סומן מב/2) וכאמור וכמצוין בו, המנוח "משתף פעולה ומודע למצבו".

38. הנסיבות בכללותן שנמנו לעיל, לצד חקירת הנוטריון, הניחו דעתי שלא נפל רבב בעבודת הנוטריון, שפעל בהתאם להוראות הדין החלות עליו, ושלא נפלו פגמים צורניים בצוואה. בהתאם לתוצאה זו, מתייתר הצורך לדון בנפקותם של פגמים צורניים, ומשקלם בסוגיית בטלות צוואה. נעבור לדיון בטענותיה האחרות של התובעת.

השפעה בלתי הוגנת

39. סעיף 30(א) לחוק הירושה מורה כי "הוראת צוואה שנעשתה מחמת אונס, איום, השפעה בלתי הוגנת, תחבולה או תרמית – בטלה".

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

40. הדין אינו מכוון להשפעה של מה בכך כי אם לכזו שיש בה לשלול את רצונו החופשי של המצווה - [...] שאינה השפעה שגרתית מעשה יום יום, אלא השפעה שיש בה מרכיב של אי-הגינות על פי המושגים החברתיים והמוסריים שלנו" (שוחט, פינברג ופלומין – "דיני ירושה ועזבון", סדן, התשע"ד – 2014, 124, והאסמכתאות המובאות שם). הצוואה עלולה להיפסל אך "אם יוכח כי לא נעשתה על פי החלטה עצמאית ובלתי תלויה של המצווה" (שם, 126 והאסמכתאות שם).

41. בהלכת מרום, העמיד בית המשפט העליון מבחני-משנה שיש בהם לסייע באיתור השפעה בלתי הוגנת, כזו שיש בה לשלול את רצונו החופשי של המצווה כאמור - מבחן העצמאות; מבחן הסיוע; מבחן הקשר עם בני-אדם אחרים ומבחן נסיבות עריכת הצוואה (דנ"א 1516/95 מרום נ' היועץ המשפטי לממשלה (פ"ד נב(2) 813, 864; להלן – "הלכת מרום"). מבחני המשנה נועדו לבסס תלות ממשית של המצווה בנהנה – תלות "מקיפה ויסודית" המגיעה כדי שלילת רצונו החופשי של המצווה (שם, 830).

מן הכלל אל הפרט - מצבו הכללי של המנוח

42. למען ניטיב להתמצא בנסיבות, להלן המועדים הרלוונטיים והסובבים את מועד עשיית הצוואה:

אשפוז רמב"ם"	9.9.15 – 2.8.15
אשפוז רמב"ם"	1.10.15 – 24.9.15
שיקום "פלימן"	28.10.15 – 1.10.15
אשפוז "רמב"ם"	1.11.15 – 28.10.15
"מרכז גריאטרי [...]"	30.11.15 – 1.1.15
בדירתו	4.12.15 – 30.11.15
עשית צוואה	3.12.15
בית אבות " [...]"	6/2016 – 4.12.15
בדירתו	10/2016 – 7/2016
אשפוז רמב"ם	25.7.16
אשפוז רמב"ם	6.9.16
אשפוז רמב"ם	21.9.16
אשפוז רמב"ם	12.10.16
בית אבות " [...]"	1.11.16
המנוח הלך לעולמו	00.00.16

43. הסימוכין הרפואיים שצורפו לתצהירו של הנתבע (סומן מב/4), מלמדים על מחלות רקע רבות (בעיות לב, סוכר, אנמיה, כליות, ריאות ועוד), אך אינם מעלים ממצא לשינוי לרעה במודעות או בתובנה של המנוח, במועדים שקדמו לעריכת הצוואה וחתימתה.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

- א. בסיכום אשפוז המנוח בבית"ח "רמב"ם" במועדים 2.8.15 – 9.9.15 (נס' ג, מב/4), כשלושה חודשים לפני חתימת הצוואה, צוין שהמנוח – "צלול ועצמאי, גר בבית"; "בהכרה מלאה. מתמצא בכל המובנים".
- ב. בסיכום אשפוז המנוח בבית"ח "פלימן" במועדים 1.10.15 – 28.10.15 (נס' ה', שם), כחודש לפני עריכת הצוואה, צוין שהמנוח "מתגורר בגפו, ללא ירידה קוגניטיבית ידועה, עצמאי בתפקודו הקודם"; "מודע למצבו מתמצא בזמן ובמקום".
- ג. מספר ימים לאחר מכן, בסיכום אשפוז בבית"ח רמב"ם, (28.10.15 – 1.11.15) (נס' ו', שם), צוין שהמנוח בהכרה מלאה, דיבור ושמיעה תקינים, "צלול וסיעודי".
- ד. במסמך השחרור ממרכז גריאטרי [...] (1.11.15 – 30.11.15) (סומן מב/2), 3 ימים לפני חתימת הצוואה, צוין שהמנוח "חולה סיעודי עם מחלות רקע הנ"ל, משתף פעולה ומודע למצבו". המנוח הוסיף בכתב יד: "אני משתחרר הביתה על דעת עצמי".
44. הנוטריון ציין בתצהירו (סומן מב/1), שהוסיף והתרשם מהמנוח ממראה עיניו, ומצא שהמנוח התמצא בזמן ובמקום. הוא סיפר לנוטריון שעבד בעבר במפעל [...], "ולשאלתו השיב המנוח שהמקום שכן בעבר בצומת "חוצות המפרץ" דהיום, צומת "וולקן" דאז, ושהמפעל עבר לשוב [...]". לדבריו המנוח לא היה נתון להשפעה בלתי הוגנת או מעורבות מצד הנתבע או מאן דהוא. הוא היה צלול וברור ודיבר לעניין.
45. בחקירתו הוסיף הנוטריון ש"כשנפגשתי עם המנוח הוא היה צלול לחלוטין ואם לא הייתי מניח כך לא הייתי מחתים אותו והבטן שלו על בתו הייתה מלאה" (ע' 17, ש' 24); "היה צלול לחלוטין ואם לא היה צלול הייתי קוטע הפגישה הולך ונגמר" (ע' 18, ש' 13); "לשאלת בימ"ש הוא היה בסלון כשבאתי אליו הוא לא שכב הוא גם הביא לי מסמכים וכו' ויכל ללכת" (ע' 18, ש' 18; וגם ע' 19, ש' 9-13).
46. הנתבע תיאר את המנוח כ"אדם בן 84, לא מרגיש כ"כ טוב, יכל ללכת עם הליכון, יכל לשבת בבית לעשות הכל. לא היה זקוק לשום דבר" (ע' 37, ש' 10).
- ובהמשך:
- ת. היתה לו עוזרת מהמל"ל של כמה שעות ביום ואנחנו כל בוקר אני בא אליו, מה אתה צריך, מה אתה אוכל, קופ"ח, עניינים מה שאתה צריך, אני ואשתי כל יום באים מסדרים לו את התרופות, היינו עושים את זה בתורנויות.
- ש. גם הילדים שלך היו?
- ת. גם.
- ש. ובלילה?
- ת. הוא לא היה צריך, הוא לא היה כ"כ סיעודי שהוא צריך מישהו 24 שעות, הוא היה עושה הכל לבד. הוא לא צריך מישהו שיחתל אותו (ע' 38, ש' 30 ואילך).
47. גרסה זו מפי הנתבע, שנתמכה על ידי הנוטריון כאמור, מתיישבת גם עם הסימוכין עליהם עמדנו לעיל. התובעת לא העמידה גרסה אחרת של פני הדברים, ומעבר לאמירות כלליות לא קראה תיגר על העולה מהמסמכים ומגרסת הנתבע והנוטריון כאמור.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

עצמאות, סיוע ותלות

48. מן המקובץ לעיל עולה שהתובעת לא הצביעה על סימנים לתלות של המנוח בנתבע. נפתח בציון העובדה שהמנוח כבר ציווה את עזבונו לנתבע כ 30 שנה קודם לכן בצוואתו הקודמת. הוא לא שינה מהוראותיה אלא הוסיף ציווי "יורש אחר יורש", היה והנתבע לא יהיה בחיים בעת פטירת המנוח. שעה שרצונו של המנוח מתבטא בשתי צוואות שנחתמו על-פני 30 שנה, ומשאין ספק שהנתבע ידע על צוואה זו, לא הצביעה התובעת על מניע שניתן לייחס לנתבע, להשפיע על המנוח לשנות מן הצוואה, ובבסיס הטענה טמון חוסר היגיון מובנה.
49. שנית, לא עלה בידי התובעת לסתור את המסקנה העולה מן הסימוכין הרפואיים, שהמנוח לא היה מרותק למיטתו, התנייע באופן עצמאי ותלותו הפיזית בזולת לא היתה טוטאלית. כמו כן, המנוח אמנם נזקק לסיוע, והוא אכן זכה לו באמצעות שעות מטפלת להן היה זכאי ממל"ל. לא הוכח בפניי, ולא עולה מהסימוכין שהמנוח נזקק לליווי וסיוע 24 שעות ביממה, בכל היבט של חייו. בחוליו ובאשפוזיו זכה המנוח לטיפול וסיוע מצוות רפואי וסיעודי. הנתבע ומשפחתו אכן סייעו למנוח במספר היבטים בחייו, למשל לעלות במדרגות לדירתו. אך הם לא היו היחידים כאמור.
50. גם אם נצמצם את נקודת המבט לאותם 4 ימים בהם שהה בדירתו מיום 30.11.15 ועד 4.12.15, במהלכם נחתמה הצוואה ולאחריהם עבר להתגורר בבית אבות, לא הוכח בפניי שהמנוח פיתח תלות בנתבע או מי מבני משפחתו. הנתבע סיפר בחקירתו על מעברו של המנוח לבית אבות לאחר ימי השהייה בדירתו:
- ש. ומי החליט שהוא יתאשפז ב[בית אבות, א"מ]?
- ת. הוא ביקש, או שלהביא עובד זר, הוא אמר שהוא צריך מקום מסודר עם אוכל מסודר ורופא צמוד. הוא לא רצה שכל פעם יעלו ויביאו אותו.
- ש. למה הוא למעשה לא היה ב[מרכז גריאטרי, א"מ] ומשם עבר ל[בית האבות, א"מ]?
- ת. כי הוא לא רצה להיות ב[מרכז גריאטרי, א"מ]. זה מקום שרק לשונאים שלנו להכניס אותם שם, מקום גרוע ומגעיל בצורה איומה (ע' 40, ש' 32 ואילך).
51. הנוטריון ציין בתצהירו (מב/1) שלפי ראות עיניו המנוח לא היה נתון לכל השפעה או מעורבות מצד הנתבע או מאן דהוא. המנוח הוא שהפקיד בידיו צוואתו הקודמת וביקש לערוך על בסיסה צוואה חדשה ולהוסיף הוראות יורש-אחר יורש לטובת ילדיו של הנתבע. המנוח הוא ששילם את שכר הטרחה וזכה לחשבונית מס קבלה (נס' יא' 10 מב/4). בחקירתו הוסיף הנוטריון - "לשאלת בימ"ש הוא היה בסלון כשבאתי אליו הוא לא שכב הוא גם הביא לי מסמכים וכו' ויכל ללכת" (ע' 18, ש' 18; וגם ע' 19, ש' 13-9).
52. הנתבע העיד לגבי הימים הסמוכים לעשיית הצוואה:
- ש. אתה אומר שהמנוח אמר לך שהוא רוצה לעשות צוואה חדשה למרות שיש לו צוואה מ-86?
- ת. הוא לא אמר לי הוא הזמין עו"ד אמרתי לו שהוא לא צריך וחבל על הכסף, אמרתי לו שיש לו צוואה שמופקדת בבית משפט והוא אמר לי 'לא אני חייב לעשות על מה שהיא עשתה לי להיות בטוח שהילדה הזאת לא...' (ע' 47, ש' 14 ואילך).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

53. **לסיכום**, לא הוכח בפניי, שבמעמד החתימה על הצוואה או בסמוך לפניו, היה המנוח נתון תחת השפעה מצד הנתבע, כל שכן השפעה בלתי הוגנת שגברה על רצונו של המנוח. רצונו זה התבטא כבר 30 שנה קודם לכן, בצוואתו הקודמת. כאמור, בנסיבות אלה, בהינתן הצוואה הקודמת לפיה הנתבע הוא יורש העזבון, יש לדחות הטענה להשפעה בלתי הוגנת.

הרחקת המנוח מסביבתו ומהתובעת

54. טענת התובעת כי המנוח הורחק ממנה וממשפחתה לא הוכחה כלל, ולא ניתן לייחס לנתבע או מי מבני משפחתו, ניסיון להרחיק את המנוח מסביבתו, או להיפך. בהקשר זה עלה מחקירת התובעת **שהיא זו שגזרה על עצמה ריחוק מפני אביה המנוח, גם בימים בהם נחתמה הצוואה**, וכן ששררו בין השניים תקופות ארוכות ביותר של נתק לאורך כל חיי התובעת. נדמה עוד שמשך התקופות בהן השניים היו בנתק עולה על משך התקופות בהן התקיים ביניהם קשר, ואין המדובר בקשרים הדוקים כלל ועיקר. נציין שהמנוח ואמה של התובעת נפרדו עוד בהיותה של האם בהריון עם התובעת. התובעת לא גדלה עם או אצל המנוח וניכר שפיתחה יחסים מורכבים מאוד עם אביה המנוח.

55. בחקירתה אישרה התובעת שהיתה בנתק מהמנוח משנת 1996 ועד שנת 2012, או לפי גרסה אחרת, עד שנת 2010 (ע' 20, ש' 31-29). עוד אישרה שבעלה וילדיה לא היו בקשר עם המנוח (ע' 21, ש' 9-6), ואף אישרה את טענת הנתבע, שהקשר חודש לזמן קצר בזכות התערבות אשתו של הנתבע (ע' 21, ש' 12).

56. התובעת אישרה שהיא זו שהתנתקה מהמנוח:

"לשאלת בימ"ש אך את החלטת על הנתק, אחרי שניסיתי לחזור לקשר עם אבא הם הכניסו לו לראש

שאני לא בסדר" (ע' 22, ש' 5).

ש. זה נכון שאת ניתקת את הקשר בינך לבין אבא?

ת. נכון. כן (שם, ש' 11).

57. תשובותיה בהקשר זה הוסיפו והתפתחו תוך כדי חקירתה, ותוך האשמת הנתבע ביחסיה העכורים עם אביה, אך חזרו לבסוף לאותה נקודה: התובעת היא שמסיבותיה שלה בחרה פעם אחר פעם לנתק הקשר עם אביה, **ושלא לפעול לחידושו**. כמו כן, הלכה ולמעשה, הנתבע או מי מטעמו לא פעלו להרחיק את התובעת מפני אביה או להיפך. לא למותר להפנות לתשובות התובעת בחקירתה, אשר סותמות את הגולל על כל טענה שענייניה הרחקתה מאביה:

ש. [הנתבע] מנע ממך להיות בקשר עם המנוח משנת 85 עד 12?

ת. באיזו דרך כן.

ש. באיזו דרך איד?

ת. היו הסתות נגדי לאורך כל הדרך (ע' 22, ש' 15).

[...]

ש. נכון שאת תאורטית יכולת להתקשר למנוח לבית ולמנוח משנת 85 עד 12?

ת. נכון (ע' 23, ש' 2).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחיינ ואח'

[...]

ש. ממתי מנעו ממך קשר עם אביך?

ת. מאז שאני מכירה את עצמי.

ש. ממתי ניסית ליצור קשר עם אביך אחרי 30.11.15 ולא הצלחת?

ת. לא ניסיתי.

ש. איזה חומר רפואי או סוציאלי לגבי אביך בקשת?

ת. לא בקשתי. פחדתי (ע' 26, ש' 1 ואילך; וגם ע' 27, ש' 21).

[...]

ש. האם משנת 94 מישהו מבני משפחתו של המנוח [הנתבע] או מישהו מנעו ממך לגשת לבקר

אותו?

ת. לא מנעו אך ניסו להגיד אנחנו משפחתך והיא לא (ע' 30, ש' 8).

[...]

ש. נכון שיכלת לבקר את המנוח בדירתו מחודש יולי 2016 עד אוקטובר 2016?

ת. ממש לא כי אני לא יכולה לעלות מדרגות למרות שאולצתי לעלות מדרגות.

ש. נכון שיכלת לבקר את המנוח ב[בית האבות, א"מ] מיום 1.11.16?

ת. ממש לא. הוא הוסת בצורה שאי אפשר לדבר איתו.

ש. נכון שיכלת להתקשר לנייד של המנוח בכל המועדים שציינתי ולשוחח איתו?

ת. לא הייתי חזקה כדי לדבר איתו והוא היה מוסת בכל התקופה הזו (ע' 31, ש' 2).

[...]

ת. לא הזמנתי את המנוח לחתונה. הוא ידע ש[...]. עומדת להתחתן ולא היה לי אומץ להזמין אותו

(ע' 31, ש' 18).

58. לבסוף, התובעת מאשרת עוד, שלא ניסתה ליצור קשר עם המנוח לאחר יציאתו מהמרכז הגריאטרי ב[...]

לביתו, או במהלך שהותו בבית ולפני שיצא לבית האבות:

ש. נכון שמיום 30.11.15 לא היית בקשר עם המנוח?

ת. לא זה היה מ 1.12.15 (ע' 30).

59. אך נדמה שהארכנו לשווא, מפני שהתובעת עצמה טענה, שהיא זו שסעדה את המנוח בעת אחד מאשפוזיו

הרבים, או חלק מהם, בעת שהותו בבית החולים "פלימן" והן במרכז גריאטרי. לדבריה טיפלה "בהכל":

"הכל. דיבור עם הרופאים ועם העו"ס ועם האחיות ומעקב רפואי. הכנסתי אותו לניסוי באגן היה לו

חיידק באגן באו פנו אלי להכניס אותו לניסוי לטפל בחיידק שהיה לו באגן והוא הרגיש טוב מזה

וכתוצאה מזה שחררנו אותו לבית אבות אך עבר פיזיותרפיה ועל כיסא גלגלים וקבל תרופה לנושא

זה" (ע' 26, ש' 31 ואילך).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

60. בטענתה זו חתרה תחת הטענה לבידודו של המנוח מפני סביבתו, כל שכן מפניה. יצוין שטענה זו לא הוכחה על ידי הנתבע, שתיאר בחקירתו את שהתרחש באחד מאשפוזיו של המנוח:
- "אנחנו, אני ואשתי. אשתי צלצלה [לתובעת, א"מ] ואמרנו לה שאביה בבית חולים. הכנסנו אותו לחדר טראומה, איך שהיא הגיעה תפסה את הרופאה, אני הבת שלו, אני קובעת תצאו החוצה! מה אני יכול לעשות? נתנו לה את הכבוד הזה שהיא רוצה ששמה יופיע. יצאנו וישבנו בחוץ. באותו רגע היא שמה קו, אני הבוסית, הלכה לעו"ס, תרשמו את השם שלי רק אני פה, אין אף אחד. מה אני אעשה זאת הבת שלו אני חייב לשתוק" (ע' 35, ש' 1 ואילך).
61. כאמור, התובעת היא שקיבלה עוד את ההחלטה להעביר את המנוח מבי"ח "פלימן" למרכז הגריאטרי. כך הנתבע:
- "הם, המשפחה שלו היא, המבקשת. [התובעת, א"מ], היא ובעלה. הם רצו שהוא יהיה רחוק מאיתנו ואנחנו רצינו שהוא יהיה לידנו. קיבלנו את זה" (ע' 37, ש' 5).
62. לסיכום, התובעת לא הוכיחה שבמעמד החתימה על הצוואה, המנוח היה נתון תחת שליטה או תלוי בנתבע או במי מבני משפחתו. הנתבע לא העניק למנוח סיוע בלעדי, ולא העניק לו סיוע מקצועי או סיעודי. המנוח היה בודאי זקוק לסיוע, אך לא היה מרותק למיטתו, לא נזקק לסיוע בכל מטלה ובכל עת, ולן לבדו בדירה. לא הוכח עוד שהנתבע רצה או ניסה להרחיק את המנוח מפני זולתו, התובעת אישרה שלא חזתה בניסיון כזה בפועל וכי אלה היו במחשבותיה בלבד. עוד אישרה שלא יזמה כל ניסיון לסיים את הנתק עם אביה או ליצור אותו קשר, ובעדותה אישרה שבפועל, בעת אשפוזיו שהתה ליד אביה ללא כל סייג או מגבלה.
- נסיבות עריכת הצוואה במובן הצר – מעמד החתימה על הצוואה
63. לאחר שמיעת העדים, תוך מתן משקל רב לעדות הנוטריון, נחה דעתי שלא נפל רבב במעמד חתימת הצוואה או במפגש בין המנוח לבין הנוטריון ביום שקדם לחתימה. הנוטריון הצהיר (מב/1) שביום 2.12.15 הוזמן ע"י המנוח באמצעות הטלפון, להגיע לביתו לשם עריכת צוואה וייפוי כוח כללי.
64. בחקירתו הנגדית הוסיף שאת המנוח לא הכיר מעולם. הוא אישר שא', בנו של המנוח, היה בעבר לקוח שלו, ושהלה נתן את פרטיו למנוח, אך המנוח הוא שהתקשר אליו והזמין אותו לביתו (ע' 10, ש' 19-28; ר' גם גרסת הנתבע, ע' 39, ש' 14 ואילך). לאחר ששוחח עם המנוח על רצונותיו ביום 2.12.2015, שב למחרת לשם חתימת המנוח על הצוואה וייפוי-הכוח (ע' 16, ש' 5; ע' 17, ש' 2). שיחותיו עם המנוח נערכו בארבע עיניים, ואיש לא נכח בחדר יחד עמם (ע' 13, ש' 25-27; ע' 15, ש' 1). בחקירתו הפנה עוד לתרשומת אותה ערך מפגישתם וציין:
- "אני אומר מה שהמנוח אמר לי. אני מציין שערכתי תרשומת בה ציין המנוח כי 'לבתי [הבת, א"מ] איני מוריש דבר כי התנערה ממני והתנהגה בי באופן בלתי ראוי' כך אמר לי ולפי זה ערכתי את הצוואה" (ע' 14, ש' 12-14).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחיות ואח'

65. די באמור על מנת לקבוע שהתובעת לא הוכיחה שנפל רבב במעמד החתימה על הצוואה, או שהתקיימו נסיבות שתעלינה חשש להשפעה בלתי הוגנת, או לטענה שהצוואה אינה משקפת את רצונו של המנוח.

נסיבות עריכת הצוואה במובן הרחב

66. לאחר שמיעת כל העדויות, סבור בית המשפט שהנסיבות בכללותן מלמדות שרצונו של המנוח להדיר את התובעת מעזבונו, אינו תלוש מהנסיבות כלל וכלל. רצון זה לא היה חדש כאמור, והמנוח הביעו בצוואתו הקודמת 30 שנה קודם לכן. הוכח מטענות התובעת, שבינה לבין אביה המנוח שררה מערכת יחסים עכורה ביותר, שנמשכה לאורך כל ימי חייה. עוד עולה מהנסיבות, ששהותו של המנוח במרכז גריאטרי, המחלוקת והויכוח בינו לבין התובעת, והתנהגותה של התובעת כלפי המנוח בנקודה זו, הם שהניעו את המנוח "לחדש" את צוואתו.

67. בחקירתה אישרה התובעת את טענת הנתבע לגבי "סיפור הפסיכיאטר" – הניסיון של התובעת להפגיש את המנוח עם פסיכיאטר, בניגוד לרצונו. בחקירתה התובעת בקשה להצדיק מעשיה, סתמה ולא פירשה: "כי רציתי לקחת אותו לפסיכולוג והם ידעו שלאבא יש כסף ומנעו לנתק קשר ביני לבין אבא" (ע' 22, ש' 10).

68. יתירה מכך, התובעת אישרה את טענת הנתבע לנטישת המנוח במרכז גריאטרי, כמו גם את מניעיה לעשות כן, וכן את העובדה שהמנוח שיחרר עצמו מהמקום וביקש את ילדיו של הנתבע לקחת אותו לביתו. יצוין שהנתבע בהגינתו מיתן את הטענה, ציין שלא היה עד לדברים (ע' 37, ש' 27), ושיש לדייק, שלא ברחוב סואן נטשה התובעת את המנוח, כי אם מחוץ למרכז, שם שהו גם חולים אחרים (ע' 38, ש' 27).

69. ואף על פי כן, התובעת אישרה שקמה ביניהם מחלוקת בעקבות רצונו של המנוח לעזוב את המקום, אותו לא אהב, והיא בתגובה עזבה את המקום (עם מפתחות דירתו, לאחר שהחליפה צילינדר) (ע' 30).

70. התובעת הודתה עוד, הלכה למעשה, שהמחלוקת אכן פרצה סביב רצונה לקבל שליטה על נכסיו של המנוח: ש. נכון שבאותו יום 30.11.15 דרשת מהמנוח להעביר את הנכסים שלו ואת הכספים שלו על שמך? ת. מה זה? אבא היה בסמכותי במשך 4 חודשים ולא החתמתי אותו ולא לקחתי אגורה ולא בקשתי רק אמרתי שאני רוצה שהוא יחתום על מסמך שאני אפטרופוסית שלו (ע' 30, ש' 19).

71. גם הסבריה של התובעת על נסיבות אותה התרחשות, אינם מובנים ולא עולים מהם כל משמעות והיגיון, והן מכוונות כולן אל הנתבע:

"התכוונתי להביא אותו אלי הביתה ולסדר לו את החדר. בעלי סידר את יחידת הדיור וזה לא נעשה כי הם גרמו לי להתמוטטות לא יכולתי יותר. בבית אבות הייתי בבוקר ישבנו עם אח ואחות ואמרו טוב נלך אליך הביתה אמר שיעלה בזחילה אח ואחות שעברו שם אמרו שהוא עבר שטיפות מוח ואז אמרתי לאבא שאיני מסוגלת יותר ולכן החלטתי לא לקחת את אבא אלי כי גם לא הייתה לי מטפלת בשבילו. הם העבירו את אבא בכוחות עצמם ואני לא יכולתי לקחת אותו הביתה בלי מטפלת ואין לי הוראת קבע לבית אבות ולא רציתי לסכן אותו. ואמרו שעבר שטיפת מוח מה אוכל לעשות במקרה כזה? (ע' 31, ש' 8 ואילך).

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחיינ ואח'

72. בהמשך אף עמדה התובעת על העוול שעשתה לאביה במעשה זה :
"עזבתי אותו במצב קטסטרופה היה היסטרי ואבא עזב את בית האבות על דעת עצמו וחתם על מסמך בכתב ידו וכתב בצורה לא ברורה אפילו כי הוא היה הסטרי ומובן למה. כי כל אדם נורמלי שבתו היחידה עוזבת אותו גם אני אם היתה לי בת יחידה שטיפלה בי במסירות גם אכעס מאד עליה וזה טבעי" (ע' 28, ש' 19).

73. תיאורו של הנתבע להתרחשות, היה קולע ומציאותי יותר בנסיבות העניין :
ש. אז בעצם הוא הודיע לכם שהוא רוצה לצאת?
ת. הוא הודיע לה, למשפחה והיא אמרה לו 'כן תצא, לא תצא' אם אתה לא מעביר את כל החשבונות שלך אליי אין לי קשר איתך' הוא תפס את ראשו ועזבה את המקום. הוא צלצל לילדים שלי, אני באמצע הרחוב עם כסא גלגלים, היא השאירה אותי והפקירה אותי הוא אמר את זה בבכי (ע' 37, ש' 21) [...].
ת. אחרי מאבק רב [הבת, א"מ] החזירה את המפתח, התביישה כבר, ואת המפתח של האוטו היא ראתה שאין שום סיכוי איתו [...] כל הזמן שהוא היה בבית חולים. היא החליפה את האוטו עשתה כאילו איזה תאונה אמרה שהיא צריכה את זה בשביל הבת שלה [...] לקחה את המפתח של האוטו, אחרי שהוא איים עליה הוא אמר שהוא יפנה לרשויות, כמו שאמרת. אם את לא תתני לי את זה, זאת התעללות. ואז היא השאירה את המפתח של האוטו ושל המנעול הצילנדר החדש (עמ' 38, ש' 13-25).

74. לסיכום, הדרתה של התובעת מהצוואה לא היתה משום גחמה של המנוח, או פרי השפעה מצד הנתבע. רצונו של המנוח היה נטוע עמוק בעברו וצמח מתוך מערכת היחסים ביניהם. נדמה שרצון זה התחזק לאחר מעשיה של התובעת במרכז הגריאטרי, עד כדי רצונו של המנוח לזמן לביתו נוטריון ולערוך צוואה והן לתת בידיו של הנתבע, אשתו וילדיו ייפוי כוח נוטריוני לבצע פעולות בנכסיו. אין לייחס זאת אלא לחששו של המנוח, שהוסיף וקינן בו, נוכח רצונה הגלוי של התובעת לקבל שליטה על נכסיו.
75. כשם שנקבע לעיל, גם במעמד הצוואה לא נפל רבב, ובזאת נסתם הגולל על טענת התובעת לקיומה של השפעה בלתי הוגנת. לפיכך, טענות התובעת לקיומה של השפעה בלתי הוגנת-נדחות.

מעורבות בעריכת הצוואה

76. סעיף 35 לחוק הירושה מורנו:
הוראת צוואה, פרט לצוואה בעל-פה, המזכה את מי שערך אותה או היה עד לעשייתה או לקח באופן אחר חלק בעריכתה, והוראת צוואה המזכה בן-זוגו של אחד מאלה - בטלה.
77. למותר להאריך בהקשר זה, הואיל והתובעת לא העמידה פירוט עובדתי לטענה כללית זו, כיצד לשיטתה בעולם המעשה, היו הנתבע או מי מטעמו מעורבים בעריכת הצוואה. מכל המתואר באריכות לעיל עולה כאמור שלא נפל רבב בעשיית הצוואה, ולא נחזים אותות כלשהם למעורבות מצד הנתבע.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 18-01-19709 הבת נ' האחין ואח'

סוף דבר

78. לאחר כל הדברים האמורים, יש להצטער על בחירתה של התובעת לפתוח בהליך זה. ניכר שלידתו ביחסיה העכורים של התובעת עם אביה וחוסר רצונה להשלים עם העובדה שאביה הדירה מצוואתו. צערה של התובעת ניתן להבנה, וידיעה זו אינה קלה לעיכול והשלמה. ויחד עם זאת בית המשפט שוכנע שצוואת המנוח משקפת את רצונו באופן ברור ומובהק. רצון זה נשאר איתן ויציב במשך 30 שנה מאז צוואתו הקודמת של המנוח. דעתו של המנוח על בתו לא היתה בבחינת חידוש או פרי השפעה חיצונית כלשהי. התובעת אישרה בדבריה שהיה בהתנהגותה כדי לפגוע במנוח. אין לשלול את האפשרות שעל אף שמצפונה של התובעת ייסר אותה, והיא ביקשה ליישר את ההדורים עם אביה, היא לא מצאה את כוחות הנפש לעשות כן, אך רצונו של המנוח ברור ומשתקף משתי צוואותיו, ביניהן מפרידות 30 שנה.

79. יש להצטער עוד שכל טענות התובעת היו כרוכות בהשחרת פני הנתבע ובני משפחתו. ניכר מהעדויות שעלו בפני בית המשפט, שהם ולא אחר שימשו סלע איתן ועוגן בחייו של המנוח. המנוח התגורר בקרבתם, ובקרבת הנתבע, חלק הארי מחייו. את אחיינו הנתבע הכיר עוד בעיר חאלב בסוריה, טרם עלייתו ארצה, ולמותר להאריך על עומק הקשר בין השניים בנסיבות העניין. בחירתו של המנוח להוריש עזבונו לנתבע, ומנגד להדיר ממנו את בתו, נטועה באופן עמוק בעבר ובדברי ימי המשפחה. בית המשפט מביע תקווה שיהיה בהכרעתו זו לסייע לתובעת להשלים עם עברה ולזכות בסגירת מעגל, שתביא להקלה מתלאות חייה הרבות.

80. על בסיס כל הנקוב לעיל, נקבע כדלקמן:

- א. התובענה לביטול הצו לקיום צוואת המנוח – נדחית.
- ב. לאחר שהפכתי בדבר, ומתוך התחשבות רבה בתובעת, בית המשפט מחייב את התובעת בתשלום הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד לידי הנתבע בשיעור 7,000 ₪ (כולל מע"מ) שישולמו תוך 30 יום מהיום. ממועד זה יישא הסכום הפרשי הצמדה וריבית ממועד פסק הדין ועד ליום התשלום בפועל.

המזכירות תמציא את פסק הדין לצדדים ותסגור את התיק.

ניתן לפרסום תוך השמטת פרטים מזהים.

ניתן היום, כ"ה שבט תשפ"א, 07 פברואר 2021, בהעדר הצדדים.

אלה מירז, סגנית נשיא